

Motion till riksdagen 2016/17:3566

av **Annika Eclund m.fl. (KD)**

med anledning av prop. 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvalitet och samverkan i forskning bör premieras och att 25 procent av tillförda direkta anslag bör fördelas baserat på prestation enligt en modell där alla lärosäten konkurrerar i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen om ett nytt resurstilldelningssystem för högre utbildning och forskning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att Sverige ska öka sin andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att alla meriteringsanställningar ska kunna ge rätt till prövning för tillsvidareanställning och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att införa ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avhjälpa formella hinder för internationella studenter och forskare som söker till, och verkar vid, svenska lärosäten och institut och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för ett ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer samt för en kontinuerlig dialog om utbildningars innehåll och dimensionering av lärosätens utbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att senast 2017 presentera ett förslag till en svensk rymdstrategi och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om akademins autonomi och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av innovationssystemet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera samhällsnyttan med innovationer och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av nationell prövning av nya produkter i vården för fortsatt forskning och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regionala demenscentrum och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskares samarbete med utbildningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas fastställda kriterier för vad som gäller för att ett lärosäte ska få benämnas universitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regeringen i uppdrag att göra en översyn av samtliga instituts verksamhet när det gäller resultat av insatser, att åstadkomma bättre samverkan med näringslivet och att utveckla formerna för att nå nya målgrupper för verksamheternas inriktningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Alliansregeringen stärkte svensk forskning och utveckling

Sverige är en kunskapsnation. Vår befolkning är välutbildad, vården är modern och vår industri är högteknologisk. Detta är resultatet av en lång svensk tradition när det gäller att satsa på både bildning och god utbildning, som är tillgänglig för alla. Vi vet att utbildning, forskning och entreprenörskap lägger grunden för att möta olika samhällsutmaningar och att det bidrar till att stärka svensk konkurrenskraft och tillväxten av fler och nya jobb.

Alliansregeringen genomförde historiska satsningar för att stärka svensk forskning och innovation. Anslagsnivån för forskning och innovation höjdes med 9 miljarder kronor mellan åren 2009 till 2016, en ökning med 30 procent. Vidare initierade alliansregeringen långsiktiga satsningar på strategiska forskningsområden (SFO) inom globalt viktiga samhällsområden såsom hälsa, teknik och klimat. Alliansregeringen inrättade även strategiska innovationsområden (SIO) och projekt för utmaningsdriven forskning (UDI).

En viktig prioritering från allianspartierna var också att stärka kvaliteten i den högre utbildningen genom att kraftfullt öka anslagen till högskoleutbildningar, framför allt inom humaniora och samhällsvetenskap. För utbildningar inom dessa vetenskapsområden, där flest studerar, ökades anslagen per studieplats med 60 procent. Därutöver gjordes särskilda satsningar på att kraftigt öka antalet utbildningsplatser på viktiga bostadsområden såsom läkar-, tandläkar- och ingenjörsprogrammen. Dessutom infördes i politisk enighet en ny lärarutbildning.

Inom forskningsområdet premierades kvalitet. Alliansregeringen inrättade ett nytt resurstilldelningssystem där 20 procent av nya anslag fördelades utifrån de internationellt vedertagna indikatorerna extern publicering och citering samt intäkter från externa anslag. Därutöver togs initiativ till att premiera samverkan och innovation.

Alliansregeringens utbildningspolitik utgick från kvalitet, relevans och nyttiggörande. Hållbar utveckling och entreprenöriellt lärande finns nu inskrivet i styrdokumentet för hela utbildningskedjan. Vid universitet och högskolor inrättades innovationscentrum och flera lärosäten fick möjlighet att starta egna holdingbolag. Alliansregeringen skapade bättre förutsättningar för lärosäten att profilera sig samtidigt som regler ändrades för att tydliggöra att forskning av hög vetenskaplig kvalitet kan finnas vid alla lärosäten. Kort sagt var satsningarna för ökad vetenskaplighet, kvalitet och samverkan bärande inslag under alliansregeringens två mandatperioder.

Alliansregeringen tillsatte flera utredningar, bl.a. om akademins ledarskap. Dessutom genomfördes kunskapsdrivande satsningar inom hela utbildningskedjan. Karriärlärosystemet och etableringen av forskarskolor hade till syfte att öka graden av bland annat vetenskaplig metodik och ämnesdidaktik i undervisningen i ungdomsskolan.

Detta var historiskt stora satsningar som har stärkt Sverige som kunskapsnation. Men det räcker inte. Andra länder kommer i kapp och därför måste ett strategiskt och systematiskt ledarskap fortsatt genomsyra hela utbildningsområdet.

Regeringens forskningspolitik försvagar Sverige

Kristdemokraterna anser att regeringens forskningspolitiska ambitioner i propositionen 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft är för lågt ställda och alltför otydliga.

I sin budget höjer regeringen nivån på basanslagen med 1 300 miljoner kronor år 2020. Detta innebär ingen procentuell höjning av basanslagen trots tidigare löften. Basanslagen kommer därmed att ligga kvar på samma nivå som tidigare.

Regeringens styrning av forskningen och utvecklingen är otydlig. Trots att basanslagen inte ökar ställer regeringen ytterligare förväntningar på vad Sveriges

lärosäten ska åstadkomma. Samtidigt framgår det inte i propositionen hur lärosäten ska prioritera mellan sitt huvuduppdrag och nya förväntningar.

Regeringen ger lärosätena flera nya uppdrag:

- ökad jämställdhet
- stärkt samband mellan forskning och utbildning
- ökad mobilitet
- rekrytering av de bästa forskarna
- större ansvar för forskningsinfrastrukturen
- deltagande i och medfinansiering av större EU-program.

Därutöver förväntas basanslagen räckta till att ta ett helhetsansvar för forskarutbildning, forskares karriärer och en utvecklad samverkan med det omgivande samhället samt verka för nyttiggörande av forskning.

Regeringen har tidigare aviserat att även högre utbildning ska ingå i propositionen. Det saknas dock både förslag och investeringar inom detta område.

En hållbar forskningspolitik ska vara långsiktig. Propositionen saknar dock förslag som stärker lärosätens möjligheter till långsiktig planering.

Propositionen saknar nödvändiga åtgärder för att stärka Sveriges lärosäten som karriärsystem, möjlighet för tydligare profilering samt internationalisering.

Propositionen utelämnar även hur regeringen avser att Sverige ska attrahera och behålla forskartalanger till de nya forskningsinfrastrukturerna, en strategi för att kunna öka andelen forsknings- och innovationsmedel från EU, samt hur excellens ska premieras och framstående forskning säkerställas.

Regeringens proposition för högre utbildning, forskning och innovation är ofullständig och saknar förslag på de utmaningar som Sverige står inför.

Kristdemokraternas mål för utbildning, forskning och innovation

Sverige behöver en långsiktig hållbar strategi för forskning och innovation för att bibehålla en stark position i den internationella konkurrensen. Det kräver tydliga mål som kan följas upp och starkt ledarskap.

Kristdemokraterna anser därför att det övergripande målet för högre utbildning, forskning och innovationspolitik bör lyda och ersätta regeringens mål:

Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Målet ska följas upp och utvärderas systematiskt enligt följande delmål:

- a) att Sveriges offentliga och privata investeringar i FoU ska överstiga EU:s mål
- b) att Sveriges andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram ska vara minst 4,2 procent år 2020
- c) att svensk forskning och innovation fortsatt ska vara ledande jämfört med andra europeiska länder mätt som citeringsgenomslag (Thomson Reuters) och samlat innovationsindex (European innovation scoreboard)
- d) att jämställdheten ska öka såväl inom grundutbildningar som bland meriteringsanställningar

- e) att stimulera en bredare användning och utveckling av etablerad svensk forskningsinfrastruktur såsom Sci Life Lab, ESS och Max IV
- f) att mobiliteten bland svenska forskare ska öka såväl mellan lärosäten som mellan lärosäten och näringsliv samt offentliga verksamheter
- g) att fördelningen av resurser från forskningsfinansiärerna ska ske effektivt.

Effektiv resursfördelning för stärkt kvalitet

1. Högre ambitionsnivå för svensk forskning

Sverige satsar årligen mycket stora resurser på forskning. Beloppet uppgår för närvarande till ca 3,3 procent av BNP, vilket kan jämföras med nivån i början på 2000-talet då vi investerade ca 4 procent. EU har satt målet att medlemsstaterna ska satsa 3 procent av BNP på FoU.

Kristdemokraterna anser att det ska finnas ett mål som visar på ambitionsnivån då det gäller investeringar för landets forskning och utveckling. Målet ska vara tidsatt och mätbart och därmed tydligt kunna redovisa hur stor andel av BNP som Sverige årligen satsar på forskning och utveckling.

2. EU-medel

Lärosätenas förmåga att ansöka om och få externa medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram beviljade har inte varit tillräckligt god de senaste åren. Det är en oroväckande utveckling som måste brytas. Statistik från oktober 2015 visar att Sverige har tappat i andel beviljade medel, jämfört med EU:s tidigare forskningsprogram (FP7).

Statistiken visar dessvärre också att svenska forskare inte når upp till tidigare nivåer då det gäller Europeiska forskningsrådets anslag (ERC-anslaget), som beviljar bidrag till enskilda forskare baserat på deras grad av vetenskaplig excellens. Likaså visar statistiken att de större lärosätena har tappat förhållandevis kraftigt jämfört med tidigare år. I jämförelse med det tidigare ramprogrammet (FP7) har Sverige på aggregerad nivå (oktober 2015) tappat från 3,87 procent till 3,33 procent av tillgängliga medel.

Utvecklingen måste brytas, och därför krävs ett strategiskt arbete samt tydliga och mätbara mål.

3. Tydligt ledarskap

Sveriges högskolor och universitet har en viktig roll att spela som samhällets kritiska och självreflekterande spegel men också som motor i den kunskapsdrivna tillväxten. I en globaliserad och föränderlig värld ställs stora krav på ett strategiskt ledarskap. Det gäller också för universitet och högskolor. Det finns flera studier som visar att ett välfungerande och akademiskt ledarskap har stor betydelse för den vetenskapliga kvaliteten i utbildning och forskning.

Det är också av vikt att styrelser vid universitet och högskolor har den kompetens som krävs för att svenska lärosäten ska kunna hålla en internationellt sett hög kvalitet. Kompetens och sammansättning spelar stor roll för hur en styrelse fungerar.

Ingenjörsvetenskapsakademien (Iva) har presenterat en rapport som behandlar just utmaningar och utvecklingspotential avseende universitets- och högskolestyrelser. Där föreslås bl.a. att rekryteringen av nya ledamöter till en styrelse ska vara grundad på definierade kompetensprofiler och att hänsyn ska tas till lärosätets sammantagna behov.

Alliansregeringen tillsatte Ledarskapsutredningen (2015). Utredningens slutsatser bör följas upp för att fortsatt stärka lärosätenas ledarskap och tydliggöra universitetsstyrelsernas roll.

4. Ökad profilering av universitet och högskolor

Kristdemokraterna anser att landets lärosäten i högre grad ska renodla sin profil och vidareutveckla sitt strategiska arbete då det gäller såväl grundutbildning som forskning. Under alliansregeringen infördes en stimulanspeng för lärosäten som ville öka sin samverkan. Detta fick till följd att några lärosäten knöt sig mycket nära varandra och till och med gick samman.

Ökad profilering är ett sätt att höja kvaliteten i såväl högre utbildning som forskning eftersom alltför små utbildningsmiljöer tenderar att ha svårare att leva upp till erforderliga krav. Det krävs en ”kritisk massa” av studenter, doktorander och lärare för att uppnå en stimulerande utbildnings- och forskningsmiljö.

5. Resurstilldelningssystemet

Resurstilldelningen till universitet och högskolor är ett viktigt styrinstrument för politiken. I dag uppgår lärosätenas s.k. basanslag till ca 43 procent medan externa intäkter utgör 57 procent.

För att premiera vetenskaplig kvalitet införde alliansregeringen en modell där 20 procent av nya resurser omfördelades mellan lärosätena baserat på indikatorerna externa anslag för forskning samt publiceringar och citeringar. Samtliga lärosäten garanterades dock en miniminivå för forskarutbildning och forskning, den s.k. basresursen, om 8 000 kronor per helårsstudent.

För att stimulera ökat nyttiggörande av forskningen fick Vetenskapsrådet (VR) och Vinnova i uppgift att utarbeta modeller för hur framtida resurser också skulle kunna fördelas baserat på lärosätenas samverkan med det omgivande samhället. Vinnovas modell har testats i en pilotstudie medan VR:s modell har remissbehandlats och bereds nu i Regeringskansliet.

För allianspartierna är det viktigt att modellen som införs ska vara transparent och enkel att använda samt att den stimulerar och premierar vetenskaplig kvalitet, resultat i form av forskningsgenombrott och samverkan med övriga samhället.

Med tanke på att Vinnova ännu inte har slutfört sin analys, har vi ännu inte tagit ställning till vilken modell som vi förordar och exakt vad vi anser ska ligga till grund för prestationen och omfördelningen av resurser till direkta anslag. Däremot anser vi att principen med den resursfördelningsmodell som alliansregeringen använde har varit bra samt att systemet med omfördelning ska finnas kvar och att modellen bör föreskriva att 25 procent av nya basanslag ska omfördelas baserat på väl kända indikatorer. Vi anser också att alla statliga lärosäten vid omfördelningen ska konkurrera i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola samt Högskolan i Jönköping.

6. Principer för resursfördelning

Regeringen presenterar inte ett färdigt förslag till ramar avseende fördelning av framtida forskningsmedel.

Regeringen definierar inte indikatorn ”samverkan”. Däremot vill de ge denna indikator samma viktning som de nu gällande indikatorerna: externa anslag samt citeringar och publiceringar. Regeringen behöver tydliggöra hur de avser att definiera samverkan samt varför den ska tillskrivas samma vikt som övriga indikatorer.

Samverkan får inte ske på bekostnad av vetenskaplig och konstnärlig kvalitet och excellens. Regeringen måste återkomma med enligt vilken modell de avser att resurser ska fördelas för år 2018 och 2019.

Tidigare förändringar av resursfördelning till lärosäten har aviserats i forskningspropositionen. Regeringen underlåter att ge besked om hur resurser ska fördelas under 2018 och 2019. Detta är allvarligt. Regeringen bör återkomma i god tid före nästa beslut och redovisa principerna för resursfördelningen.

Kristdemokraterna vill att den kommande utredningen om resurstilldelningssystemet ska pröva frågan om att tilldela lärosätena resurser för utbildning, forskarutbildning och forskning i ett anslag. Det tror vi skulle stärka sambandet mellan utbildning och forskning.

7. Kvalitetsuppföljning av svensk forskning och innovation

Sverige saknar i dag ett system för en samlad och oberoende analys av vilka resultat och effekter som statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation har. Det finns i de flesta jämförbara länder.

För att lära mer om hur olika europeiska länder har organiserat sitt arbete på området gav Ingenjörsvetenskapsakademien (Iva) Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (Nifu) i uppdrag att studera frågan. Den färdiga studien bygger på ett tjugotal samtal med forskningsanalytiker från olika länder.

För att säkerställa att investeringar i forskning, utveckling och innovation är effektiva krävs bättre uppföljning. Kristdemokraterna föreslår därför att en utredning tillsätts för att lämna förslag om hur ett sådant system kan inrättas.

8. Fastställ kriterier för universitetsstatus

Det är viktigt att möjligheterna för dagens högskolor att erhålla universitetsstatus klagörs. Det ska finnas tydliga kriterier för att undvika godtycklighet. Därför anser Kristdemokraterna att regeringen ska återkomma med förslag på sådana kriterier.

Forskningsinfrastruktur

Optimera användandet av svensk forskningsinfrastruktur

Sverige har de senaste åren investerat tungt i forskningsinfrastruktur av världsklass. Sci Life Lab, Max IV och ESS är samtliga anläggningar med stor potential för framgångsrik forskning och innovation. Regeringen har nyligen utsett en samordnare för ESS, men

mer kan och behöver göras för att utveckla just den anläggningens förväntade potential, samt av det kompetenskluster som anläggningen kommer att utgöra ihop med Max IV.

VR fick i juni 2014 i uppdrag att utarbeta en strategi för ”att stimulera svenskt deltagande, utnyttjande och kompetensförsörjning kring uppbyggnaden och driften av den europeiska spallationskällan (ESS)”. Ett förslag till strategi lämnades till regeringen före sommaren.

Kristdemokraterna anser att det nu är hög tid att flera av de förslag som lyfts fram i förslaget till strategi börjar genomföras så att ESS tillsammans med de andra stora forskningsinfrastrukturerna kan bidra till att göra Sverige än mer attraktivt för forskning och innovation. Se även delmål E.

Behåll och attrahera ny kompetens

Ge alla meriteringsanställningar rätt till prövning

Autonomireformen gav universitet och högskolor frihet att utforma sin interna organisation på det sätt som passar varje lärosäte. Det råder dock otydlighet och osäkerhet gällande vissa meriteringsanställningar. Det krävs en tydligare struktur.

Sverige saknar ett sammanhållet system för meritering av unga forskare tidigt i karriären. Detta innebär osäkra anställningsförhållanden och utgör en stor risk att framstående forskare lämnar den akademiska banan för en annan karriär.

Kristdemokraterna föreslår att högskoleförordningen ses över i syfte att alla meriteringsanställningar ska kunna ge rätt till prövning för tillsvidareanställning. Rätten till prövning bör ske mot i förväg uppställda krav.

Kristdemokraterna anser att ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten bör övervägas.

Rekryteringar ska vara transparenta

I sin proposition Kunskap för samverkan framhåller regeringen det självklara i att lärosätenas rekryteringsprocess ska vara transparent och genomföras via nationella och internationella utlysningar. Kristdemokraterna delar den uppfattningen till fullo och vi ställer oss naturligtvis bakom detta.

Öka samarbetet mellan lärosäten och med arbetsliv

Vi lever och verkar i en global värld. Arbetslivets förutsättningar och behov ändras snabbt. Det ställer krav på att lärosätena har och erbjuder ett relevant utbud av utbildningar.

Enligt flera undersökningar anser arbetsgivare att de saknar förutsättningar för att lokalt påverka utbildningsutbud och utbildningars innehåll. Det finns flera yrken där det råder arbetskraftsbrist. Dessutom finns det en matchningsproblematik. Studenter väljer i alltför låg utsträckning utbildningar som leder till arbete. En låg kompetensförsörjning riskerar att försvaga Sverige.

Dialogen mellan arbetsgivare och Sveriges lärosäten behöver stärkas. Regeringen bör därför verka för en ökad dialog mellan lärosäten, arbetsliv och branschorganisationer. Regeringen bör i dialog med lärosätena förbättra möjligheterna till fristående kurser. Det är viktigt för att stärka det livslånga lärandet.

Internationalisering

Internationaliseringsfrågorna är viktiga

Om svensk utbildning och forskning ska kunna hävda sig i den globala konkurrensen finns det ett flertal faktorer som spelar roll, varav det internationella utbytet är en viktig del. Det gäller både internationella forskare som kommer hit för att arbeta och internationella studenter som väljer att läsa hela eller delar av sin utbildning i Sverige, eller för den delen svenska studenter som reser utomlands. Utan utbyte förlorar svenska lärosäten både kvalitet och mångfald.

Vi behöver motivera fler svenska studenter att resa ut för att studera delar av sin utbildning i ett annat land, men då det gäller inresande studenter och forskare finns i dag hinder som framför allt beror på långa handläggningstider hos svenska myndigheter.

Nyligen fick t.ex. Högskolan i Jönköping betala tillbaka studieavgiften för runt hundra utländska studenter för att Migrationsverket inte hunnit hantera deras ansökningar i tid och kunnat utfärda visum för studier. Högskolor vittnar också om problem med samordningen i visumprocessen, där även intervjuer på ambassad och utfärdande av id-kort ingår. De olika momenten måste nämligen vara samordnade för att studenten ska få sitt visum i tid, något som i dag inte går att säkra.

Stora problem finns även för gästforskare i samband med att deras visum ska förlängas efter två år. Då hinner inte Migrationsverket med, och från att ha haft en handläggningstid på 3 månader uppger myndigheten att handläggningstiden nu uppgår till mellan 12 och 18 månader.

Ett annat problem är att masterstudenter och doktorander inte kan söka uppehållstillstånd för hela studieperioden utan måste söka nya tillstånd för varje år. Det skapar oro hos både studenter och forskare samtidigt som det ger Migrationsverket onödigt arbete. I sammanhanget kan även nämnas andra problem som rör doktorander som studerar på utbildningsbidrag. De har nämligen inte rätt till barnbidrag även om de har fått permanent uppehållstillstånd, något som andra invånare i Sverige med permanent uppehållstillstånd har. Och de har heller inte rätt att tillgodoräkna sig doktorandtiden om de senare vill ansöka om svenskt medborgarskap.

Internationaliseringen av den högre utbildningen och forskningen och den fria rörligheten för studenter är mycket viktig i dagens samhälle. Om vi inte kan garantera att antagna utländska studenter och forskare får stanna för att studera och forska i Sverige riskerar vi att förlora i anseende och därmed i framtida konkurrenskraft. Kristdemokraterna uppmanar därför regeringen att undanröja de problem och hinder som begränsar internationella studenters och forskares möjligheter att studera och forska i Sverige.

Sverige behöver en rymdstrategi

I april 2014 tillsatte alliansregeringen en utredning med syfte att utarbeta en strategi för rymdområdet. Syftet var att utarbeta en strategi för att använda rymdverksamhet som en strategisk tillgång, för att möta samhällets behov och för att stärka den svenska industrins konkurrenskraft.

Sverige har sedan länge varit förhållandevis framgångsrikt på rymdområdet, men det krävs fortsatt och systematiskt arbete för att tillvarata, samordna och utveckla denna position. Detta är viktigt då rymdforskning också påverkar andra samhällssektorer, alltifrån utbildning/forskning till försvar och miljö. Inom EU pågår ett arbete med en ny strategi för rymdområdet. En rymdstrategi är det därför mycket angeläget att få på plats. Trots att utredningen presenterades hösten 2015 har nuvarande regeringen ännu inte agerat.

Kristdemokraterna anser att regeringen senast under 2017 ska presentera ett förslag till svensk rymdstrategi.

Högskola och forskning

Kristdemokraterna tar tydligt ställning för kvalitet och excellens i högskola och forskning. Den högre utbildningens viktigaste uppgift är att förmedla kunskap. För att möjliggöra detta krävs kompetenta högskolelärare och forskare, en stimulerande arbetsmiljö samt studiesocial trygghet. Kristdemokratisk högskolepolitik har därför sin grund i kunskap, kvalitet, valfrihet och trygghet. Studenten ska stå i centrum för utbildning – och bildning. Eftersom Sverige är en kunskapsnation är utveckling av ny kunskap central för att Sverige ska vara konkurrenskraftigt. Det säkerställer välfärden på längre sikt.

Den högre utbildningen och forskningen måste tillvarata intresserade talanger för att hålla Sverige konkurrenskraftigt. Därför behöver det finnas möjligheter att studera eller forska oavsett om man är nybliven student eller ensamstående tvåbarnsförälder. Kristdemokraterna vill att anslagen till tillväxtfrämjande forskning och innovation prioriteras. Genom en tydlig nyttogörandeaspekt kring anslagen för forskning kommer Sverige att kunna återta förlorad mark och bli världsledande inom forskning som Sverige traditionellt sett varit ledande inom. Därigenom kan vi också bibehålla den kvalitet som kännetecknar stora delar av svenskt deltagande inom det europeiska forskningssamarbetet. Det är viktigt att harmonisera med de ramprogram som utformas inom det europeiska samarbetet, där stor vikt läggs på att förvandla vetenskapliga framgångar och genombrott till nya produkter och tjänster som i sin tur leder till ökad tillväxt för Sverige och EU.

Kristdemokraterna värnar akademiens autonomi. Forskning kräver integritet och möjlighet att tänka både nytt och fritt och stundtals obekvämt. Kristdemokraterna anser att universiteten ska ha ett brett utbildningsutbud och huvuddelen av forskningsmiljöerna. Högskolorna ska ha ett smalare och vassare utbud av grundutbildning, en bra forskningsanknytning i samarbete med universitet samt bedriva statsfinansierad forskning där man är nationellt eller till och med internationellt ledande.

Innovationssystemet

Sverige är ett av världens bästa länder på innovation men bland de sämsta på att kommersialisera dessa. Kristdemokraterna vill stärka samverkan mellan universitet, forskningsinstitut och näringsliv och se nya gemensamma forskningsprogram som återspeglar näringslivets behov och där staten deltar som betydande finansiär. Men hela det totala innovationssystemet omsätter mycket offentliga medel, och det behövs en genomgång av aktörer på alla nivåer för att göra systemet lättillgängligt, begripligt och adekvat.

För att en innovation ska komma till stånd behövs det kunskap, ett företag eller en entreprenör som kan omsätta kunskapen och idéerna till produkter, tjänster eller förbättringar samt en marknad där en kund köper produkterna och tjänsterna. Att ha ett tillåtande klimat i samhället där idéer uppskattas, tas om hand till uppfinningar och kan vidareutvecklas är en del av Kristdemokraternas syn på personlig utveckling som medverkar till ett medskapande Sverige, där allas unika och lika värde är grunden för samhällsbygget.

Kristdemokraterna anser att en översyn av innovationssystemet är nödvändigt då mycket offentliga medel läggs på alla nivåer. Statliga medel fördelas genom myndigheter som t.ex. Vinnova och Tillväxtverket, andra typer av stöd genom forskningsinstitut och företagsrådgivarorganisationer. Det är viktigt att dessa myndigheter har frihet att fördela medlen utan statlig inverkan.

Vidare fördelas regionala och kommunala medel till inkubatorer, science centers, utvecklingscenter och samverkan genom kommunalförbund och andra organisationer. Det måste kunna utvecklas en metod för att mäta inte bara antal företag som startar eller växer i omsättning ekonomiskt eller antal anställda; det bör finnas en metod där innovationer och samhällsnytta kan mätas och utvärderas.

Life science

Life science – eller livsvetenskaperna, som det kallas på svenska – är en benämning på verksamheter som sträcker sig från idéer, forskning och utveckling, kliniska prövningar, kommersialisering av produkter och tjänster och införande av ny teknik till läkemedel i vårdens olika stadier och områden.

Stiftelsen Forska Sverige, LIF, Swedish Medtech och Sweden Bio med flera organisationer har gjort många olika förslag under de senaste åren för att komma framåt i frågan om utveckling av den svenska life science-branschen. Kristdemokraterna har varit pådrivande i frågan om en nationell strategi för att de företag som finns i Sverige ska finna det mödan värt att ha verksamhet i landet, hitta kompetent personal och få utväxling av satsade medel för forskning och kommersialisering av produkter.

En nationell samordnare utsågs av alliansregeringen och avgav rapport med förslag på åtgärder, som en ny samordnare tillsammans med ett råd nu arbetar med. Innovativa företag eller företag med högt teknik- och kunskapsinnehåll har en annorlunda utvecklingsprocess jämfört med andra företag. Tiden för utveckling av nya produkter och företag ser olika ut för olika sektorer och branscher. När det gäller life science; ett brett område som bland annat omfattar utveckling av läkemedel, diagnostik och medicinteknik, är utvecklingsprocessen ibland mycket lång. Det gäller i synnerhet för utvecklingen av nya läkemedel. Sveriges life science-inkubatorer, Alis, har i en rapport

lyft fram de särskilda utmaningar som möter utvecklingsprocesser och finansiering inom life science i Sverige.

Snabbare processer för nya produkter

Sverige har en stolt tradition inom såväl medicinsk forskning som tekniska innovationer inom vården, vilket har skapat såväl jobb som god hälsa och Nobelpris. Dock har andra länder under senare år flyttat fram sina positioner samtidigt som Sverige i stället tappat innovationskraft inom life science-sektorn.

Det tar för lång tid innan nya mediciner får användas i Sverige. Det är ett problem både för svårt sjuka patienter och för de forskande företagen. På sikt riskerar detta leda till minskade incitament att satsa på forskning och utveckling i Sverige. Det skulle betyda färre jobb, minskad innovationskraft och i förlängningen en allt sämre kvalitet i vården.

En myndighetsprövning på nationell nivå ska gälla i alla landsting. Kristdemokraterna vill också se ett nationellt åtagande för att komma till rätta med den ojämlika introduktionsprocessen.

Utveckling av kompetensområden inom vården

Svensk vård och omsorg har ett stort behov av att dra nytta av forskning och utveckling inom många områden även på lokal och regional nivå, i praktisk verksamhet. Läkare och sjuksköterskor bör uppmuntras att delta i såväl kliniska studier som verksamhetsutveckling vad gäller rehabilitering för t.ex. strokedrabbade klienter på äldreboenden eller kroniskt cancersjuka i hemsjukvården.

En annan fråga som berör hela samhället är digitalisering av vårdens olika delar, men där även personalens behov av kompetensutveckling på området måste följa med. Det är en prioriterad fråga för många som arbetar i vården att kunna hantera de informationsflöden och den nya teknik som finns för vårdtagarnas skull.

Regionalt demenscentrum

Socialstyrelsen har pekat på stora kompetens- och rekryteringsbrister inom områdena geriatrik och gerontologi. Det krävs att geriatriken ges möjlighet att fungera inom de ramar som specialiteten är tänkt. Geriatrik är heller inte uteslutande en fråga för specialistutbildade läkare – det är många olika typer av vårdpersonal som behöver dessa kunskaper.

Kristdemokraterna har i en annan motion föreslagit ett statligt stöd till upprättandet av geriatriska centrum i tre regioner i Sverige. Uppgiften för dessa centrum bör vara att ge förutsättningar för klinisk forskning, utbildning, vård och rehabilitering och samarbete mellan kommun, primärvård och slutenvård. De delar som berör praktisk vård- och omsorgsverksamhet vid dessa centrum förutsätter överenskommelser och intresse från berörda huvudmän. Vi avsätter 180 miljoner kronor för vardera året 2018–2020 för detta ändamål.

Framtida forskare

Frågan om hur vi kan få utbildningssystemet att främja innovation är viktig att ta upp i sammanhanget. Det kan göras genom att företagare och forskare kommer ut till skolor och berättar om vad de gör samt att forum skapas där företag koordineras ihop med skolor.

Arbete med attityder till företagande och forskning är också viktigt, där elever och forskare kopplas ihop, där man skapar mötesplatser, skapar tävlingar, fritidsaktiviteter med fokus på forskning och företagande samt där man bjuder in ungdomar till att lösa reella samhällsutmaningar om exempelvis hur man skapar fler jobb. I detta arbete kan offentliga sektorn spela en viktig roll.

Sammansättningen av lärosätenas styrelser

Universitet och högskolor är inte vilka myndigheter som helst. De har att tillhandahålla utbildning och forskning på hög nivå och därmed är den akademiska kompetensen, liksom det kritiska tänkandet, faktorer som måste tillmätas avgörande betydelse.

Det är därför viktigt att säkerställa att styrelserna vid alla lärosäten får en majoritet utsedd av professionen. De bör representera olika discipliner med förankring i det omgivande samhället och antingen vara lokala eller externa ledamöter men tillsammans aldrig utgöra en minoritet.

Fastställ kriterier för universitetsstatus

Under sommaren 2016 aviserade regeringen att den avsåg att ge Malmö högskola status som universitet, vilka statsfinansiella och strategiska överväganden som har legat till grund för beslutet har regeringen dock inte meddelat. Det stämmer att ”regeringen äger denna fråga fullt ut”, som man ibland uttrycker det. Men i tidigare underlag framkommer dock ”att en sådan bedömning bör vara en del av en långsiktig utbildnings- och forskningspolitisk bedömning”.

För att undvika diskussioner om godtycklighet eller regionalpolitik anser vi att det är viktigt att utarbeta och fastställa vilka kriterier som ska gälla för universitetsstatus.

Forskningsinstitutens roll

De statligt hel- och delfinansierade forskningsinstituten är många till sitt antal, och inte alltid väl kända av de målgrupper som skulle kunna dra nytta av deras verksamheter, t.ex. när det handlar om befintliga företags eller organisationers behov av att forska om och utveckla sina verksamheter.

Rise, t.ex., som är en grupp av institut där bland annat Swerea ingår, har inriktning mot näringslivet medan andra, som Kungliga Vetenskapsakademien, har flera olika inriktningar, mot såväl vetenskapshistoria som ekonomi, matematik och fysik.

Institutens roll att samverka för att bidra till nyttiggörande och spridande av kunskap är viktig. Institutet tar den tidiga akademiska kunskapen vidare till tillämpning i projekt

initierade av företagen. Även test och demonstration av nya varor, processer och tjänster, där kommersiella aktörer saknar intresse, är en viktig funktion som instituten har.

Men mot bakgrund av näringslivets strukturomvandling måste instituten dels vidga sina intressegrupper för verksamheterna, till att även inkludera nya eller omdanade branscher, dels med vilket sätt de närmar sig företagen. Ofta står företagen, oavsett branschtillhörighet, inför komplexa, tvärvetenskapliga utmaningar, där kompetens inom såväl it och tjänsteforskning (affärsmodeller, cirkulär ekonomi, betalningsmodeller, innovationsledarskap, immateriella rättigheter m.m.) som produktion fordras för att finna lösningar. Därför måste instituten kunna möta upp med ett helhetsperspektiv.

Förutom dessa ovan nämnda offentligt hel- eller halvägda institut finns även forskningsinstitut knutna till olika lärosäten. Att instituten har en viktig roll att fylla i innovations- och utbildningssystemet råder det ingen tvekan om. Däremot är det viktigt att se över resultaten från deras verksamhet och hur dessa sprids samt hur man når nya målgrupper.

Kristdemokraterna inrättade E-hälsomyndigheten för att samla det viktiga e-hälsoarbetet. Att regeringen samtidigt som de sätter upp ett konkret och ambitiöst mål om att Sverige ska bli världsledande tar beslutet att flytta myndigheten till Kalmar är kontraproduktivt. Arbetet på myndigheten har som en konsekvens av beslutet tappat fart. Att 95 procent av personalen slutar som en följd av flytten och enbart fyra personer blir kvar kommer att medföra menliga effekter på myndighetens arbete och därmed för såväl forskning och utbildning inom hela verksamhetsfältet och för svensk hälso- och sjukvård.

Annika Eclund (KD)

Emma Henriksson (KD)

Roland Utbult (KD)

Lars-Axel Nordell (KD)

Magnus Oscarsson (KD)